

Zakoncema Likar

– ustanoviteljema sklada 'Sklad dr. Otta Likarja, dipl. inž., in Karle Likar' –
v čast ter spomin

Dr. Otto Likar v svoji delovni sobi v Lenggriesu

Iz življenja dr. Otta Likarja

Maja 2005 smo v Lenggriesu na Zgornjem Bavarskem pokopali dr. Otta Likarja, avgusta istega leta pa tudi njegovo soprogo Karlo, oba v visoki starosti. Zakonca Likar sta leta 1993 ustanovila popolnoma zasebni štipendijski sklad, ustanovo 'Sklad dr. Otta Likarja, dipl. inž., in Karle Likar' (krajše: Likarjev sklad) z namenom podpirati študente Univerze v Ljubljani pri njihovem študiju na Tehniški univerzi München (TUM).

Gospod Otto Likar se je rodil 12. 1. 1915 v Števerjanu pri Gorici, ki je spadal k Avstriji, po koncu 1. svetovne vojne pa pripadel Italiji. Leta 1926 se je cela družina preselila v Ljubljano, pet let kasneje je njegov oče mnogo prezgodaj umrl, star šele 43 let. Družina je ostala brez dohodkov, 16-letni Otto pa je takrat obiskoval realno gimnazijo v Ljubljani. Mladenič se je moral odločiti med koncem nadaljnega šolanja ali pa trdim delom in hkratnim študijem. Odločil se je za slednje in si z inštrukcijami toliko zaslužil, da se je v času realke lahko sam preživljal. Leta 1933 je maturiral in se vpisal na gradbeni oddelek Tehnike na Univerzi v Ljubljani. Kot študent je vsake počitnice delal pri gradbenem podjetju, ki je gradilo progo Bihač–Knin in si tako služil denar za naslednji semester študija.

Med študijem se je preživljal tudi z inštrukcijami in se v trdih okoliščinah poleti 1938 pretolkel do diplome.

Po diplomi se je zaposlil pri gradbenem podjetju A. Umek v Rožni dolini, kjer je teoretično znanje lahko prenesel v prakso. Med delom je prišel v stik z vrhunskimi nemškimi gradbenimi strokovnjaki. Vedoželjni mladi gradbeni inženir je jeseni leta 1938 zaprosil za štipendijo pri "Deutscher Akademischer Austauschdienst" za nadaljnje izobraževanje v Nemčiji. Poleti 1939 je štipendijo dobil in novembra 1939 že po izbruhu vojne odpotoval v München. Na Univerzi v Münchnu so ga na katedri prof. Worchha prijazno sprejeli. S trdim delom, ki ga je bil že tako vajen, je leta 1942 z odliko doktoriral s temo "Okrogle plošče spremenljive debeline na elastični podlagi".

Po zaključenem doktoratu ga je podjetje Fa Weiss u. Freytag AG povabilo k sodelovanju kot statika v podružnici v Münchnu; sodeloval je pri gradnji hidrocentral na reki Lech. Ker je imel italijanski potni list, ga nemške oblasti niso vključile med prisilne delavce ali prisilno rekrutirale v nemško vojsko.

Pri podjetju Weiss u. Freytag je tudi dočakal konec 2. svetovne vojne. Ameriška vojska je zasedla

Bavarsko, gospoda Likarja pa je vleklo nazaj v domovino. Konec oktobra 1945 se je podal z enim od vlakov, polnim prisilnih delavcev in osvobojenih ujetnikov iz koncentracijskih taborišč v Ljubljano. Svoje znanje in bogate delovne izkušnje je ponudil na gradbenem oddelku ljubljanske Tehnike, vendar so ga odklonili. Razočaran se je odločil za vrnitev na Bavarsko. S pomočjo znancev iz Dachau-a je ilegalno prestopil mejo z Avstrijo. Tam so ga angleški vojaki ujeli, ga zaprli in zasliševali, po šestih tednih pa mu le dovolili vrnitev v München.

Predvsem velika mesta v Nemčiji so bila zaradi letalskih napadov med vojno močno porušena, zato so se gradbena podjetja hitro in uspešno razvijala. Do leta 1958 je dr. Likar delal pri podjetju Wayss u. Freytag, nato pa ustanovil lastno "Inženirsko pisarno za gradbeno statiko", ki si je zaradi svojega natančnega, visoko strokovnega in odgovornega dela hitro pridobila ugled na Bavarskem. Pisarna, ki je kmalu imela 26 stalnih sodelavcev, je vodila gradnjo več kot 10 velikih šolskih kompleksov, bolnišnic, Inštituta Maxa Plancka za psihologijo, številnih stanovanjskih blokov za gradbeno upravo Münchna, gradnjo upravnih poslopij in cele vrste industrijskih zgradb od Nizozemske do Beljaka za Siemens AG, več cerkva in upravnih poslopij za cerkveno upravo, gradnjo celotnega proizvodnega kompleksa podjetja Metzeler Gummi-Werke v Münchnu, gradnjo sanatorija za deželno zavarovalnico, prevzemala pa je tudi naročila od vrste znanih arhitektov. Leta 1972 je bila v Münchnu olimpiada. Pisarna dr. Likarja je prevzela izračun statike upravnega in gostinskega poslopija ob vznožju olimpijskega stolpa in velike hale za umetnostno drsanje.

Leta 1963 je gradbena uprava bavarskega Ministrstva za notranje zadeve dr. Likarju podelila licenco za revizijo statičnih računov na Bavarskem (Prüfingenieur für Baustatik). Tako se je obseg dela dr. Likarja še povečal in dosegel že rob njegovih zmogljivosti. Najdragocenejši dejavnik je postal čas; dr. Likar osebno je v teh časih delal tudi do 80 ur na teden.

Najzanimivejše, strokovno najbolj zapleteno in tehnično kompleksno delo dr. Likarja sta bila načrtovanje in gradnja podzemeljske povezave med glavnim in vzhodnim münchenskim kolodvorom, t. i. hitre proge ("S-Bahn"), ter gradnja podzemeljske železnice od Stachusa do Oberwiesefelds. Njegov delokrog se je razširil tudi na revizijo statističnih izračunov za več kot 150 mostov za deželne ceste in avtoceste. Pri centralni upravi za mostogradnjo je dr. Likar sodeloval tudi

kot strokovni izvedenec za mostove, pri katerih so se pokazale poškodbe in razpoke.

Januarja 1983 je dr. Likar dosegel starost 68 let, zato mu je po takratnih zakonskih določbah zapadla licenca statičnega revizorja. Nenaden konec bogatega in napornega dela je dr. Likarja močno prizadel. Čutil se je še "premladega", da bi šel dokončno v pokoj. Kljub temu se je število sodelavcev njegove pisarne postopno zmanjševalo, leta 1980 je bilo v pisarni samo še približno 10 stalno zaposlenih in občasno nekaj honorarnih sodelavcev. Tudi zaradi slabšanja svojega zdravstvenega stanja se je končno odločil pisarno razpustiti. Do svojega 78. leta je nato prevzemal samo še manjše naloge ali pa pomagal prijateljema, ki sta tudi delala kot revizorja za statične izračune.

Življenje dr. Likarja pa ni zaznamovalo samo vrhunsko strokovno, pač pa tudi znanstveno delo. Raziskoval je probleme nosilcev in okroglih plošč spremenljive debeline ter o tej temi v nemških strokovnih revijah objavil 17 člankov, pri 15 člankih je bil edini avtor. Življenjski znanstveni opus dr. Likarja s povzetkom vseh omenjenih člankov je v opisan v znanstveni monografiji z naslovom *Nosilci in krožne plošče spremenljive togosti, integracija elastičnih enačb*, ki jo je leta 2001 izdala Fakulteta za strojništvo UL.

Raziskovalne in strokovne sposobnosti dr. Likarja so cenili tudi na TUM-u. Leta 1968 so mu ponudili predstojništvo katedre za gradbeno statiko ter leta 1970 tudi vodenje novo ustanovljene katedre za lesene konstrukcije. Obakrat je ponujeni mesti hvaležno odklonil.

Dr. Likar je celo življenje kupoval strokovno literaturo. Sčasoma je njegova strokovna knjižnica obsegala že več kot 3000 zvezkov z vseh področij gradbene dejavnosti in gradbene fizike, od tega jih je bilo okoli 15 % napisanih v angleščini. Večji del svoje knjižnice je še za časa svojega življenja podaril Univerzi v Ljubljani.

Leta 1951 se je dr. Likar poročil z gdč. Karlo Gmeiner, ki mu je ves čas trdega dela stala ob strani. Zakonca Likar žal nista imela otrok. Tako sta se v začetku 90 let prejšnjega stoletja odločila, da bosta s prihranki ustanovila štipendijski sklad za podporo študentom Univerze v Ljubljani, ki bi želeli svoje znanje izpopolnjevati na TUM-u.

O Likarjevem skladu

Likarjev štipendijski sklad je bil formalno ustanovljen leta 1993. Je pravni subjekt nemškega prava, pri čemer pa večino sredstev koristijo študenti Univerze v Ljubljani. Od prve ideje do končnega podpisa o ustanovitvi so minila dobra tri

leta, v katerih je bilo potrebno odgovorne ljudi na TUM-u ter na njenih posameznih tehniških fakultetah prepričati o smiselnosti sklada. Ključni moment pri ustanavljanju sklada je bila odločitev Vlade Zgornje Bavarske, ki je s formalnim aktom priznala skladu status splošne koristnosti ter ga tako oprostila plačevanja davkov. Tudi od podpisa listine o ustanovitvi do prvega razpisa na UL so minila dodatna tri leta, ko smo s pomočjo mojega učitelja prof. dr. Antona Kuhlja ml. ter takratnega rektorja UL akademika prof. dr. Alojzija Kralja uspeli formirati Posvetovalni odbor sklada ter objaviti prvi razpis.

Na UL obstaja Posvetovalni odbor sklada, katerega vsakoletna naloga je izvedba razpisa za dodelitev štipendij ter preliminarni izbor kandidatov. Pravno formalno o dokončnem izboru prejemnikov štipendij odloči Svet sklada s sedežem na TUM-u. Prizivi na izbor na obeh nivojih niso možni.

Od prvega razpisa leta 1996 do danes je sklad doživel lep razvoj tako glede na širjenja kroga upravičencev do štipendij kot tudi glede na število letnih štipendij. Povsem na začetku v fazi snovanja sklada, je želel dr. Likar sredstva sklada dodeljevati le doktorandom gradbeništva, ponavljati je torej želel svojo izkušnjo oz. zgodbo svojega življenja. Hitro pa je uvidel, da je to preozko zastavljeno ter je tako sklad v prvih letih delovanja dodeljeval štipendije študentom vseh tehniških fakultet UL za dodiplomski ter podiplomski študij na TUM-u. Za prvi razpis leta 1996 so sredstva sklada omogočala vsega 12 mesecev štipendije, kar sta izkoristila dva kandidata. Po prvih nekaj letih se je izkazalo, da se na razpise ni prijavilo dovolj primernih kandidatov in so torej štipendije ostajale nepodeljene. Tako se je dr. Likar pred nekaj leti prvič odločil za spremembo nekaterih določil statuta sklada, bistvene so bile spremembe o širitvi kroga upravičencev. Tako so ob prvi spremembi statuta postali upravičenci do dodelitev štipendij vsi študenti UL, ki bi želeli na TUM-u študirati vse v okviru 'inženirskih znanosti', razen medicine. Možnost študija medicine na TUM-u je bila vključena pred približno enim letom z drugim popravkom statuta sklada ter sedaj na kratko rečeno velja, da lahko vsi študenti UL študirajo vse smeri, ki jih nudi TUM. Sklad sedaj podpira tudi enoletne podoktorske študije. Podeljene štipendije so letne ter se lahko podaljšujejo za dodiplomske študente preko dveh let ter za podiplomske študente tudi preko treh let, če kandidat diplomira na TUM-u.

V vseh dosedanjih devetih razpisih je sredstva Likarjevega sklada koristilo preko 20 študentov različnih fakultet. Med štipendisti so tako bili dodiplomski kot tudi podiplomski študenti

gradbeništva, strojništva, elektrotehnike, arhitekture, kemije. Zaenkrat pogrešamo predvsem interes študentov biotehnike ter delno naravoslovja, saj nudi TUM na teh področjih široke možnosti študija, naj omenim samo pivovarstvo ali mlekarstvo.

V prvih letih delovanja sklada so študenti odšli na TUM za leto ali dve ter nato dokončali diplome različnih stopenj na UL. V zadnjem času se kandidati vedno pogosteje odločajo začeti študij na UL, ga nato nadaljevati in končati na TUM-u. Tako je n. pr. študent diplomiral na kemiji na UL, nostrificiral diplomu na TUM-u ter tam tudi uspešno doktoriral. Med štipendisti Likarjevega sklada sta tudi dva dodiplomska študenta, eden na gradbeništvu ter drugi na elektrotehniki, ki sta opravila na UL tri letnike študija, te letnike nostrificirala na TUM-u ter nato pridobila univerzitetni diplomu TUM-a. Trenutno lahko hkratno študira na TUM-u šest do sedem študentov letno, pričakovati pa je, da se bo sklad z odhodom obeh zakoncev, ustanoviteljev sklada, finančno še dodatno okrepil.

Celotno delovanje vseh, ki skrbimo za omenjeni sklad, je popolnoma ljubiteljsko ter tako neplačano. Posvetovalni odbor izbira kandidate strogo po strokovno-znanstvenih kriterijih. Če kakšno leto ni dovolj kvalitetnih kandidatov, Posvetovalni odbor v Ljubljani Svetu sklada v Múchnu ne predlaga kandidatov, za katere meni, da ne zadoščajo zahtevanim kriterijem. Da Posvetovalni odbor korektno opravlja svojo vlogo, kaže dejstvo, da Svet sklada na TUM-u ni še nikoli nasprotoval njihovim predlaganim kandidatom.

Senat UL je ob svoji 80-letnici leta 1999 dr. Likarju za njegove zasluge podelil zlato plaketo Univerze v Ljubljani *Pro Universitate Labacensi*. S tem se je UL zahvalila za plemenito dejanje ustanovitve popolnoma zasebnega štipendijskega sklada, ki je po mojem najboljšem vedenju v praksi delovanja UL eden redkih, še posebej, če se primerjamo z nekaterimi drugimi svetovnimi univerzami.

Sam sodelujem pri skladu že preko 15 let, najprej v letih njegovega ustanavljanja, nato pa po ustanovitvi več kot 10 let v vlogi tajnika Posvetovalnega odbora. Dolga leta je šlo celotno potrebno pisanje preko moje mize, v letu 2002 pa je UL na pobudo dr. Likarja Posvetovalnemu odboru priskočila na pomoč z ustreznimi administrativnimi službami za mednarodno sodelovanje. Tudi njim bi rad izrekel zahvalo.

V zadnjem letu sem se dvakrat odpeljal na Zgornjo Bavarsko. Ti dve poti pa nista bili kot veliko prejšnjih, ko smo v pogovoru z obema zakoncema

Likar reševali sproti nastale težave ali sprejemali odločitve. V začetku maja smo se zadnjič poslovili od dr. Likarja v Lenggriesu, majhnem kraju v Zgornji Bavarski, kamor je tako rad zahajal. Odšel je samo nekaj mesecev po dopolnjenem 90. letu. Ob njegovem pogrebu je soproga Karla izgledala še zelo dobro ter živahno, kljub napolnjenim 84 letom. Potem pa me je po dobrih treh mesecih presenetilo telefonsko obvestilo, ko mi je sorodnik sporočil, da se bomo poslovili tudi od nje.

Gospodu dr. Ottu Likarju so bili prejemniki štipendij njegovega sklada na nek način kakor njegovi otroci. V začetnih letih delovanja sklada, ko mu je zdravje še dopuščalo, jih je vedno vse povabil na svoj dom v Münchnu, da jih je osebno spoznal. Preko njih je podoživljal svojo dobo podiplomskega študija v zgodnjih 40. letih prejšnjega stoletja.

Dr. Otto Likar je bil tudi izjemna osebnost. Ko mi je pravil, da je na višku kariere delal po 80 ur na teden, mu kar nisem mogel verjeti. Ko je bil star 85 let, mi je tarnal, da zmore delati le še 5-6 ur na

dan, da več ne gre. Takih ljudi ne poznam veliko. Občudoval sem njegovo predanost stroki, natančnost, doslednost ter žar, s katerim se je loteval vseh svojih nalog – tudi oblikovanja Likarjevega sklada. Čeprav je bil eden inženirjev, ki so z velikim inženirskim občutkom in brez sodobnih računskih pomagal zgradili povojno Evropo, je ostal skromen in zvest svojemu asketskemu življenjskemu slogu. Najbolj je cenil znanje in ga želel prenesti na mlade ljudi iz svoje domovine. S tem, ko je del svojega trdo prigarane premoženja vložil v sklad, ki bo lahko še desetletja pomagal mladim ljudem do boljše izobrazbe, je pokazal danes redko človeško veličino. Občutim veliko ter globoko spoštovanje do tega moža in njegove življenjske družice. In ne samo jaz, tudi vsi tisti mladi, ki so se in se še šolajo v Münchnu in uresničujejo misel dr. Likarja: »Daj mlademu vedoželjnemu človeku izobrazbo in dal mu boš največ, kar potrebuje.« To pa sta si želela tudi zakonca Likar.

dr. Miha Boltežar, izr. prof. na FS UL

(Objavljeno v: *Vestnik – Univerza v Ljubljani*, 2006, letn. 37, št. 3/4, str. 13-14.)